

דף מקורות מלווה - ביקורת ככלי בונה אחווה

מורה יקרה! בדף מקורות זה מקורות מגוונים עם הצעות לשאלות לדיון בכיתה ומשימות שונות שניתן לעשות. אתה מוזמן/ת לעשות שימוש בכל הדף, בחלקו ואפילו במקור אחד.

1. ספר ויקרא, פרק י"ט

יז לא-תשגא את-אחיד, בלבבך; הוכם תוכיח את-עמיתך, ולא-תשא עלי חטא. יח לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך, וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אָנִי, ה' :

2. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז עמוד ב

תנו רבנן: "לא תשנא את אחיך בלבבך" (ויקרא, י"ט, י"ז) - יכול לא יכנו, לא יסטרנו, ולא יקללנו? תלמוד לומר: "בלבבך", שנאה שבלב הכתוב מדבר ...
תניא, אמר ר' טרפון: תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך. אמר רבי אלעזר בן עזריה: תמהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח.

- מדוע התורה כורכת את איסור "לא תשנא את אחיך בלבבך" עם איסור נקימה ונטירה ועם מצוות התוכחה ו"אהבת לרעך כמוך"? מה עשוי להיות הקשר בין מצוות אלו?
- התורה מדברת על תוכחה שבין בני אדם פרטיים. האם ניתן להעתיק את העקרונות של התורה ביחס למצוות התוכחה למגרש הויכוחים הפוליטיים בין ציבורים שונים במדינת ישראל?

3. בבא מציעא, דף פ"ד ע"א

רקע: הגמרא מספרת על יחסי רבי יוחנן וריש לקיש (רבי שמעון בן לקיש). רבי יוחנן מכניס את ריש לקיש "תחת כנפי השכינה" והופך אותו מראש הבריונים לתלמיד חכם מרכזי בבית המדרש. ריש לקיש ורבי יוחנן הופכים להיות ברי פלוגתא (תלמידי חכמים החולקים זה על זה) במהלך אחד הויכוחים - מטיח רבי יוחנן בריש לקיש עלבון על עברו. הצער הגדול מביא למותו של ריש לקיש ולאחר מכן לצער גדול של רבי יוחנן:

"הינה ר' יוחנן מצטער אחריו הרבה. ולא גרד לבית הנדב. אמרו חכמים: מי גלף להניח דעתו? גלף ר' אלעזר בן פדת, ששמועותיו מחדדות. בא וישב לפניו. כל מה שהינה ר' יוחנן אומר - אמר לו ר' אלעזר בן פדת: תנאי דמסיעא לך. אמר לו ר' יוחנן: אפה כבו לקיש? בן לקיש כשהייתי אומר דבר - הינה מקשה לי עשרים וארבע קשיות ואני מתרץ לו עשרים וארבעה תרוצים - והשמועה נתרוחה מאליה; ואפה אומר "תנאי דמסיעא לך"? וכי איני יודע שיקפה אמרתי? עמד וקרב את בגדיי וזכה ואמר: היכן אפה, בן לקיש! היכן אפה, בן לקיש! הינה צועק והולך עד שנטרפה עליו דעתו. בקשו עליו חכמים רחמים ומת".

- מדוע רבי יוחנן מצטער ובוכה? מה חסר לו כאשר ריש לקיש, בר הפלוגתא הגדול שלו, איננו?
- כיצד ניתן "לתרגם" את העיקרון של רבי יוחנן מבית המדרש למגרש הויכוח הפוליטי? האם מחלוקות פוליטיות עשויות להתעשר ע"י העברת ביקורת או הקשיית קושיות?
- האם הויכוח הפוליטי בישראל משקף את גישת רבי יוחנן? אם כן - כיצד? , אם לא - מדוע?

4. "והלכה כבית הלל" - עירובין י"ג ע"ב:

"שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל: הללו אומרים הלכה כמותינו! והללו אומרים הלכה כמותינו!

- יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלוהים חיים הן, והלכה כבית הלל.
וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלוהים חיים הן, מפני מה זכו בית הלל שהלכה כמותן?
מפני שנחיון ועלובין היו,
ולא עוד אלא שהיו מקדימין דברי בית שמאי לדבריהם. "
- מה ניתן ללמוד מתרבות המחלוקת של בית הלל, ומדוע תרבות זו העניקה להם את הזכות שתפסק הלכה כמותן?
  - אני חושב ש... מנקודת מבטו של... :

- בחרו נושא הנתון במחלוקת פוליטית/ אזרחית.
- עמדו על נקודות מבט שונות על הסוגיה בקרב התלמידים. (התלמידים מן הסתם יציגו את עמדתם שלהם)
- הציעו דמויות שונות מוכרות ביחס לסוגיה הזו ובקשו מהתלמידים שיבחרו דמות שהם לא מסכימים עם עמדתה ובקשו מהם לייצג את טענתה בגוף ראשון.
- שאלו את התלמידים לאחר שהצליחו לכתוב ולטעון טענות לטובת העמדה שהם לא מסכימים עמה בגוף ראשון, האם הם יכולים לחלץ מתוך הטיעון ערך/ עיקרון שהם מזדהים איתו?
- איסוף: מה הדבר הזה מעורר? כיצד הרגשתי שטענתי את הטענה שאני לא מסכים עמה בגוף ראשון? האם משהו בעמדתי העקרונית השתנה?

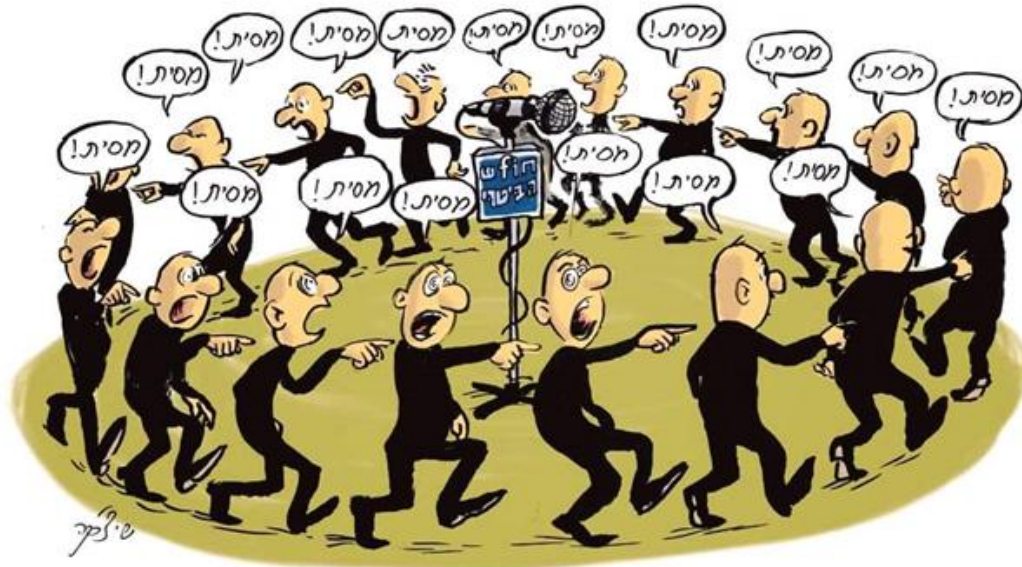
צפייה בהרצאה מוסרטת ושאלות לדיון:

הרצאתו של ד"ר מיכה גודמן בבה"ד 1 על מנהיגות לזכרו סא"ל עמנואל מורנו ז"ל: <https://www.youtube.com/watch?v=-CYQJeJx10g>

- מדוע התפיסה של "אני תמיד צודק" היא בעייתית וכיצד תרבות נכונה של "ביקורת" עשויה להוות מרפא?
- כיצד עשויה המסורת היהודית לייצר אקלים אינטלקטואלי בריא לניהול מחלוקת פוליטית?

פעילות עם קריקטורה:

התמודדות עם אופי ניהול השיח באמצעות הקריקטורה.
מה מביע האומן? כיצד זה מתבטא בקריקטורה? האם אתה מזדהה?

קריקטורה שניה: לפניכם קריקטורה אותה אייר שי צ'רקה כשבועיים לפני רצח רבין.

הקריקטורה לא פורסמה, וזהו הסברו של שי צ'רקה לכך:

"ציירתי את הקריקטורה עבור 'נקודה', בשבועיים שקדמו לרצח רבין, העורך טען, שבתקופה בה ציבור מתנגדי אוסלו נלחץ עם הגב לקיר, מותקף ונפגע ע"י הטרור, השלטון והתקשורת - הביטאון 'נקודה' לא יכול להצטרף למתקפה. הסכמתי עם ניתוח המצב אבל לא עם המסקנה, היה חשוב בעיניי לשקף את המצב של סף פיצוץ אלים, בסופו של דבר הקריקטורה לא פורסמה".

1. מה ניסה האומן שי צ'רקה לבטא בקריקטורה?
2. מהי המחלוקת היסודית שבין עורך הביטאון לשי צ'רקה (המאייר)? האם עקרונות הביקורת והשיח שעלו ביחידה זו עשויים להכריע את המחלוקת הזו?

(הקריקטורות מפורסמות באישור המאייר)